УДК 621.9.:681.3

О.С. Іванілов, д-р екон. наук, проф. (*ХНУБА, Харків*)
А.Г. Сиром`ятникова, магістрант ***(*** *ХНУБА, Харків****)***

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто основні проблеми розрахунків інтегрального показника рівня інноваційного розвитку. Проаналізовані, досліджені методичні положення соціально–економічного комплексного аналізу інноваційної діяльності підприємства.

Рассмотрены основные проблемы расчетов интегрального показателя уровня инновационного развития. Проанализированы, исследованы методические положения социально-экономического комплексного анализа инновационной деятельности предприятия .

The basic problems of calculations of integral index of level of innovative development are observed. Methodical positions socially - economic complex analysis of innovative activity of enterprise are researched and analysed.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні для більшості підприємств існує проблема зниження конкурентоспроможності. Тому актуальними стають питання підвищення конкурентоспроможності за рахунок вибору кращих підходів щодо управління та шляхів підвищення інноваційною діяльністю підприємства. Тому ефективність комплексного аналізу та методичні підходи до оцінки інноваційної діяльності підприємств представлені в даній публікації, а відповідно обрана тема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням щодо проведення оцінювання інноваційної діяльності підприємства, останнім часом, переймається велика кількість учених. Серед науковців, можна виділити зарубіжних Т.І. Рейкова, В.І. Костенка, Т.Й. Товт та ін.

Проблему оцінювання ефективності інновацій усе ще не вирішено остаточно: автори не враховують ринкові вимоги щодо побудови цілісної моделі оцінювання ефективності, не обґрунтовані у повній мірі принципи й особливості оцінювання ефективності окремих напрямків інноваційної діяльності.

Відповідно до того, що інноваційна діяльність є вирішальним елементом розвитку сучасного виробництва, проблеми економічного

обґрунтування інноваційних рішень особливо актуалізуються. Вони важливі як на рівні підприємств (організацій), так і на вищих рівнях управління національною економікою, зокрема під час розподілу бюджетних коштів на фінансування науково-технічних, соціальних та інших загальнодержавних програм.

Мета та завдання статті. Метою статті є визначення методичних підходів щодо аналізу інноваційної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній час особливої актуальності набувають теоретичні й практичні питання оцінювання ефективності інновацій.

У роботі наведено огляд методичних підходів щодо оцінки інноваційної діяльності підприємств та розглянуті кращі підходи. Існує багато різноманітних підходів щодо оцінки інноваційних технологій. Доцільно виявити найефективніші з них.

За часів державної власності та централізованих методів управління переважав єдиний для всіх організацій методологічний підхід до оцінювання ефективності господарських рішень. Його сутність визначалась наступним чином: все, що вигідно державі, має бути вигідним для всіх суб'єктів господарювання, тому цей підхід був передбачений для всіх критеріїв ефективності капітальних вкладень.

Одним із найскладніших етапів оцінювання ефективності інновацій є побудова системи моніторингу зовнішнього середовища фірми, тобто системи постійного спостереження за напрямами й досягненнями науково-технічного прогресу в конкретній та суміжній галузях. На цьому етапі фахівці фірми вивчають можливості: використання нових знань та інтелектуальних продуктів; виробництва продукції на основі нових, прогресивніших технологічних процесів; застосування нових видів основних засобів і сировинних ресурсів; виготовлення інноваційної продукції; введення нових організаційно-технічних виробничих та комерційних рішень тощо.

Етапи комплексного аналізу інноваційної діяльності фірми наступні:

1.Моніторинг зовнішнього оточення фірми, це:

- аналіз досягнень науково-технічного прогресу в даній і суміжній галузях;

- наліз ринку нововведень.

2.Аналіз внутрішнього середовища це:

- оцінювання спроможності фірми до інноваційного розвитку;

- оцінювання рівня якості продукції;

-оцінювання організаційно-технічного та управлінського рівня.

3.Аналіз ефективності інноваційних проектів це:

- оцінювання показників ефективності інноваційних проектів;

- дослідження чутливості показників інноваційних проектів;

- визначення беззбиткових обсягів продажу.

4. Оцінка ефективності інноваційної діяльності та шляхів її підвищення це:

- оцінювання показників інноваційної діяльності фірми;

- аналіз тенденцій динаміки результатів інноваційної діяльності фірми;

- факторний аналіз результатів інноваційної діяльності.

При оцінюванні рівня якості продукції доцільно визначати: динаміку обсягів продажів; рівень оновлення асортименту продукції; рівень конкурентоспроможності продукції; рівень сертифікованої продукції; частку продукції, що відповідає міжнародним стандартам; відносну частку ринку; частку експортної продукції.

На етапі аналізу ефективності інноваційних проектів визначають доцільність інвестиційних вкладень у певний інноваційний проект, оцінюють можливі ризики за різними варіантами розвитку подій, визначають беззбитковий обсяг продажу продукції.

За інтегральний показник ефективності інноваційної діяльності пропонуємо приймати коефіцієнт фактичної результативності:

$$r = \frac{Rc}{\sum_{i=1}^{N} - \sum_{i=1}^{N} (Нз1 - Нз2)}, \qquad (1)$$

де Rc – сумарні витрати на закінчені роботи, прийняті (рекомендовані) до освоєння в серійному виробництві;

Нз1, Нз2 – незавершене виробництво відповідно на початок та на кінець періоду у вартісному вираженні.

Оцінювати ефективність інноваційної діяльності можна за такими напрямами [2, 46–48]:

1. Оцінювання ефективності економічного нововведення стосовно підприємства.

2. Оцінювання ефективності управління інноваційною діяльністю відповідно до забезпечення неперервності інноваційного процесу досягнення кінцевої мети одержання нововведень, які задовольняють вимоги ринку.

3. Урахування чинника часу.

При цьому необхідно зважати на можливість взаємодії із зовнішнім середовищем підприємства, а саме: кількість об'єктів інтелектуальної власності, що їх купують на стороні або реалізовують на ринку. Показник результативності інноваційної діяльності на стадії проведення НДВКР має наступний вигляд [5]:

$$P_{НДВКР} = \frac{\sum_{t=1}^{T} Ke.t. + \sum_{t=1}^{T} Kn.t.}{\sum_{t=1}^{T} Kз.t + \sum_{t=1}^{T} Kp.t.}, \qquad (2)$$

де $P_{НДВКР}$ – результативність інноваційної діяльності на стадії проведення НДВКР;

Ке.t – кількість самостійно розроблених новацій (винаходів, технічних рішень, ідей), що відповідають вимогам підприємства в t-му році;

Кп.t – кількість придбаних об'єктів інтелектуальної власності, що відповідають вимогам підприємства в t-му році;

Кз.t – загальна кількість новацій (винаходів, технічних рішень, ідей) як результат проведення НДВКР і придбання об'єктів інтелектуальної власності у зовнішньому середовищі підприємством в t-му році;

Кр.t – кількість об'єктів інтелектуальної власності – результатів НДВКР, реалізованих у зовнішньому середовищі й не використаних у діяльності підприємства в t-му році;

Т – кількість років аналізованого періоду.

Факторний аналіз витрат і результатів інноваційної діяльності фірми можна виконувати на основі мультиплікативних моделей.

У мультиплікативній моделі оцінки впливу витрат на освоєння інновацій на зміну витрат на одиницю обсягу реалізованої продукції ($\frac{Z}{BP}$) визначають за наступними показниками:

- Zін, Z – витрати на освоєння нововведень і загальні витрати відповідно, грн;

- ВРін, ВР – виручка від реалізації інноваційної продукції й загальна виручка від реалізації продукції відповідно, грн.

Мультиплікативна модель має вигляд [5] :

$$\frac{Z}{BP} = \frac{Zin}{BPin} * \frac{Z}{Zin} * \frac{BPin}{BP}, \qquad (3)$$

де $\frac{Zin}{BPin}$ – витрати на освоєння інновацій на одиницю обсягу реалізованої продукції;

$\frac{Z}{Zin}$ – коефіцієнт співвідношення загальних витрат до витрат на освоєння інновацій;

$\frac{BPin}{BP}$ – частка виручки від реалізації інноваційної продукції у загальній сумі виручки від реалізації продукції.

Мультиплікативну модель оцінки впливу рентабельності нематеріальних активів на прибуток від реалізації продукції будують, використовуючи такі показники:

- Пін, П – прибуток від реалізації інноваційної продукції та прибуток від реалізації всієї продукції відповідно, грн;
- $НА_{ср.}$ – середня за період вартість нематеріальних активів, грн.

$$П = \frac{Пін}{НАср.} * \frac{НАср.}{ВРін} * \frac{П}{Пін} * ВР, \qquad (4)$$

де, $\frac{Пін}{НАср.}$ – коефіцієнт рентабельності нематеріальних активів;

$\frac{НАср.}{ВРін}$ – вартість нематеріальних активів на одиницю виручки від реалізації інноваційної продукції;

$\frac{П}{Пін}$ – коефіцієнт співвідношення прибутку від реалізації всієї продукції до прибутку від інноваційної діяльності.

Комплексний аналіз інноваційної діяльності на основі викладених методичних підходів сприятиме обґрунтуванню найефективніших напрямів інноваційної діяльності, інноваційних програм та проектів фірми.

Висновки. Проведений аналіз показав, що інноваційна діяльність на підприємстві проводиться переважно з використанням методів оцінювання дисконтованих грошових потоків, методів оцінки техніко–економічних показників інноваційного потенціалу підприємства на різних стадіях впровадження нововведення та ін. Також були досліджені шляхи удосконалення методики оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства, які дозволяють вирішити проблему недооцінки інноваційних результатів у практиці інноваційної діяльності сучасних вітчизняних підприємств.

Список літератури

1. Аньшин В. М. Менеджмент инвестиций и инноваций в малом и венчурном би знесе : учеб. пособ / В. М. Аньшин, С. А. Филин. – М. : Анкил, 2010. – 360 с.

2. Герасимов А. Е. Проблемы повышения эффективности инновационной деятельности / А. Е. Герасимов // Инновации. – 2010. – № 9–10. – С. 46–48.

3. Завлин П. Н Оценка эффективности инноваций. / П. Н. Завлин, А. В. Васильев – СПб. : Бизнес-Пресса, 2011. – 216 с.

4. Инновационный менеджмент / под ред. С. В. Ильенковой. – М. : ЮНИТИ, 2011. – 327 с.

5. Лозовський О. М Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства: проблеми і шляхи розв'язання / О. М. Лозовський, Д. А. Маруняк. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http:// www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Economics/10_123214.dos/htm>.

6. Пілявоз Т. М. Методологічні підходи щодо оцінювання інноваційного розвитку підприємства / Т. М. Пілявоз. [Електронний ресурс].Режим доступу :<http://www.economy.nayka.com.ua /index.php?operation=1&iid=1085»http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1085>.

7. Економіка підприємства : підручник / за ред. О. С. Іванілова. – Харків : ХДТУБА 2007. – 704 с.

8. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2003. – 608 с.

Отримано 01.05.2013. ХДУХТ, Харків.

© О.С. Іванілов, А.Г. Сиром'ятникова, 2013.